

Programski
dokument
Mladinskega
sveta Slovenije

PRO STO VOLJ STIVO MLADIH

MLADINSKI
SVET
SLOVENIJE
NATIONAL
YOUTH
COUNCIL
OF SLOVENIA

Programski dokument

Mladinskega sveta Slovenije

»PROSTOVOLJSTVO MLADIH«

Uredili:

Tanja Baumkirher, Jerneja Modic, Irena Mrak Merhar

Oblikovanje:

Marko Bradica

Naklada:

500 izvodov

Izdajatelj in založnik:

Mladinski svet Slovenije

Erjavčeva cesta 4, Ljubljana

www.mss.si, info@mss.si

Za izdajatelja:

Kamal Izidor Shaker

Publikacijo je sofinanciralo
Ministrstvo za izobraževanje,
znanost, kulturo in šport,
Urad Republike Slovenije
za mladino.

MLADINSKI
SVET
SLOVENIJE
NATIONAL
YOUTH
COUNCIL
OF SLOVENIA

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST, KULTURO IN ŠPORT**

URAD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA MLADINO

Uvodne besede

V Mladinskem svetu Slovenije (MSS) smo za vključevanje, organiziranje, avtonomijo in demokracijo. Smo za mlade in mladinske organizacije, ker smo prepričani v koristi učenja, razvoja, odgovornosti in aktivnega državljanstva.

Kot krovno združenje nacionalnih mladinskih organizacij, ki pod svojim okriljem povezuje organizacije z različnimi interesnimi, nazorskimi ali političnimi usmeritvami, redno spremljamo položaj mladih in zastopamo njihova stališča v družbi. V želji po učinkovitem uresničevanju tega poslanstva razvijamo mladinske politike, s katerimi želimo položaj mladih in mladinskih organizacij tudi izboljšati.

Razvoj mladinskih politik pod okriljem MSS-ja poteka v duhu tesnega sodelovanja vseh organizacij članic ter njihovih predstavnic in predstavnikov v Komisiji MSS za mladinske politike. V okviru področnih delovnih skupin člani in članice Komisije skupaj spremljajo in ocenjujejo aktualne problematike, s katerimi se soočajo mladi, se odzivajo na težave in pripravljajo programske dokumente z različnih področij.

Pred vami je programski dokument o prostovoljstvu mladih v Sloveniji.¹ Dokument je od priprave osnutka s strani Komisije do formalne potrditve s strani najvišjega odločevalnega organa Mladinskega sveta Slovenije prešel mnogo rok in glav. Pri njegovem nastajanju je tako v demokratičnih procesih odločanja sodelovalo veliko število mladih, ogledali pa so si ga tudi nekateri strokovnjaki s področja prostovoljstva.

Hvala vsem, ki boste dokument prebrali, širili njegovo vsebino in pripomogli k izvrševanju predlaganih ukrepov.

¹ Dokument je bil sprejet na 21. redni seji Zbora MSS, 27. 3. 2012.

MLADINSKI
SVET
SLOVENIJE
NATIONAL
YOUTH
COUNCIL
OF SLOVENIA

MSS-040-12

PROSTOVOLJSTVO MLADIH

programski dokument

Uvod

O MLADINSKIH POLITIKAH

V zadnjih nekaj letih je mladinska politika v Sloveniji prišla na družbeno-politični dnevni red in postaja vse pomembnejša in upoštevana. Od leta 2010 je opredeljena tudi v Zakonu o javnem interesu v mladinskem sektorju (ZJIMS),² in sicer kot: *»/.../ usklajen nabor ukrepov različnih sektorskih javnih politik z namenom spodbujanja in lajšanja integracije mladih v ekonomsko, kulturno in politično življenje skupnosti in ustreznih podpornih mehanizmov za razvoj mladinskega dela ter delovanja mladinskih organizacij, ki poteka v sodelovanju z avtonomnimi in demokratičnimi reprezentativnimi predstavniki mladinskih organizacij ter strokovnimi in drugimi organizacijami /.../«.*

Mladinski svet Slovenije, krovno združenje nacionalnih mladinskih organizacij in ključni partner v socialnem dialogu na področju mladine, si prizadeva za razvoj mladinskih politik in posledično izboljšanje položaja mladih. S tem namenom MSS pripravlja programske dokumente o različnih sektorskih politikah, s katerimi relevantne družbene akterje poziva k implementaciji predlaganih ukrepov. Na podlagi teh dokumentov – eden izmed njih je tudi pričujoči programski dokument o prostovoljstvu mladih, se MSS srečuje s političnimi odločevalci, odziva na aktualna dogajanja, informira mlade in javnost ter izvaja druge ukrepe.

Ena od definicij mladine pravi, da je posameznik mlad, dokler ne doseže želenih točk odraščanja (se odseli od staršev, si ustvari družino, dobi zaposlitev, zaključi šolanje ipd.) in zaživi samostojno življenje. Mladinske politike pa so namenjene prav procesu ustrezne ureditve teh ključnih prehodov v življenju posameznikov, ki ga želimo v Mladinskem svetu Slovenije s programskimi dokumenti oblikovati po meri mladih.

²¹ Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju (ZJIMS), Ur. l. RS št. 42/2010. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=97951> (19. 8. 2012).

PROGRAMSKI DOKUMENT

»PROSTOVOLJSTVO MLADIH«

Prostovoljske dejavnosti prinašajo učno izkušnjo, prispevajo k blaginji posameznika ter mu omogočajo razvoj družbenih veščin in spretnosti. Prostovoljstvo mladih pa je še posebej pomembno zaradi njihovega prispevka k razvoju družbe, solidarnosti ter demokracije. Da bi lahko pri prostovoljskih dejavnostih sodelovalo čim več mladih, je treba v hitro spreminjajočih se družbah zagotoviti učinkovite podpirne ukrepe pri učenju ter izmenjavi in razvoju dobrih praks tako na lokalni, regionalni ter nacionalni ravni kot tudi širše.

Z namenom spodbujati prostovoljstvo mladih želimo z dokumentom doseči predvsem:

- ▶ izboljšanje pogojev za izvajanje različnih vrst prostovoljstva in njihove kakovosti,
- ▶ prepoznavanje, priznavanje in vrednotenje prostovoljskega udejstvovanja mladih,
- ▶ zvišanje ugleda prostovoljcev in prostovoljstva.

Namen tega programskega dokumenta je opredeliti prostovoljstvo mladih, utemeljiti njegov pomen, izpostaviti problematiko tega področja in predlagati ukrepe za izboljšanje področja prostovoljstva mladih in pogojev zanj.

DEFINICIJE IN RAZLAGE

Opredelevanje prostovoljstva

Poznamo več definicij prostovoljstva, ki se med seboj razlikujejo predvsem po širini oz. splošnosti. Večina teh opredelitev vključuje naslednje značilnosti:

- ▶ svobodna volja oz. lastna odločitev za tako dejavnost,
- ▶ neplačanost,
- ▶ koristnost za druge posameznike, družbene skupine in vso družbo.

Zakon o prostovoljstvu opredeljuje prostovoljstvo kot družbeno koristno brezplačno aktivnost posameznikov, ki s svojim delom, znanjem in izkušnjami prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja posameznikov in družbenih skupin ter k razvoju solidarne, humane in enakopravne družbe.³

Evropski center prostovoljstva (European Volunteer Center) opredeljuje prostovoljstvo nekoliko drugače. Prostovoljstvo se nanaša na vse oblike prostovoljskih dejavnosti, tako formalnih kot neformalnih, za polni ali krajši delovni čas, doma ali zdoma. Prostovoljske dejavnosti posamezniki opravljajo na podlagi svobodne volje, izbire in motivacije, zato prostovoljstvo ni povezano s finančnim pridobitništvom. Koristi posameznemu prostovoljcu, skupnostim in družbi kot celoti. Je tudi sredstvo posameznikov in združenj za naslavljanje človekovih, družbenih ali okolijskih potreb in skrbi. Formalne prostovoljske aktivnosti dodajajo vrednost, vendar ne nadomeščajo profesionalnih plačanih zaposlenih.

Sodobno prostovoljstvo je osebno ali organizirano strokovno ali laično delo, ki ga nekdo opravlja, da posamezniku, skupini oziroma skupnosti pri materialnem preživljanju in medčloveškem sožitju pomaga z informiranjem, poučevanjem ali drugimi preventivnimi dejavnostmi; z delom, terapijo, oskrbo ali drugo pomočjo pri reševanju težav ali stisk; z raziskovanjem ter organizacijo ali kako drugače, pri čemer pomoč poteka:

- ▶ neslužbeno, brez materialnega plačila in za ljudi zunaj lastnega doma;
- ▶ v delu človekovega razpoložljivega ali prostega časa ob lastnih obveznostih; po njegovi smiselni osebni odločitvi;
- ▶ iz človekoljubnega solidarnega stališča do človeških potreb in težav.⁴

³ *Zakon o prostovoljstvu* (ZProst), Ur. l. RS št. 10/2011. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/content?id=102198> (21. 1. 2012).

⁴ Ramovš, Jože. 2007. Prostovoljski dnevnik pri osebnem prostovoljskem delu z ljudmi in učenju lepega medčloveškega sožitja. V *Spodbujanje prostovoljnega dela v lokalnem okolju*, Gabrijela Hauptman. 2011. Ljubljana: Zavod IRC. Dostopno na http://www.impletum.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Spodbujanje_prostovoljnega_dela_v_lokalnem_okolju-Hauptman.pdf (22. 2. 2011).

Prostovoljstvo med mladimi in v mladinski politiki

Prostovoljstvo je vitalen del mladinskega področja in se navezuje na številna druga področja, pomembna za mlade, predvsem na participacijo mladih in neformalno učenje. Pri participaciji mladih v okviru mladinskih organizacij, drugih civilnodružbenih organizacij, šol itd. gre večinoma za prostovoljsko udejstvovanje. Tovrstno udejstvovanje lahko označimo tudi kot neformalno učenje, saj gre za pridobivanje kompetenc in delovnih izkušenj zunaj formalnih šolskih okvirov.

Mladinska organizacija zagotavlja okolje, ki je najbolje prilagojeno potrebam mladega človeka na posameznem področju organiziranja. Skladno s tem razpolaga z največ izkušnjami o prenosu znanj in izkušenj na svoje člane ter mehanizmi njihovega vključevanja v organizacijo z namenom, da se ta ohranja in krepi prav tako kot mladinsko prostovoljstvo.

Obenem mora organizacija znanja, izkušnje in mehanizme razvijati ter izpopolnjevati. Narava prostovoljskega dela mora biti primerna starosti in psihofizičnim zmožnostim prostovoljcev. Prostovoljci v mladinskih organizacijah delajo na različnih področjih; pripravljajo različne projekte, izobraževanja, mednarodne izmenjave, kulturne in družabne prireditve, kampanje ipd.

Druge organizacije, ki vključujejo mlade prostovoljce, jim morajo posvetiti posebno skrb in zagotoviti ustrezne načine podpore (npr. spremljanje njihovega dela, mentorstvo). Priporočljivo je, da vse organizacije, ki vključujejo mlade prostovoljce, skupaj z njimi določijo razvojne cilje in izdelajo načrt. Ti naj bodo temelj in zagotovilo za razvoj mladega posameznika, ki ga bo vodil k postopnemu prevzemanju odgovornosti.

Napačna in omejena pojmovanja prostovoljstva

V vsakodnevem življenju pogosto naletimo na razumevanje prostovoljstva, ki je zastarelo, omejeno ali pa kot tako zaznano le tam, kjer se uporablja beseda "prostovoljstvo". S prostovoljstvom ljudje pogosto povezujejo npr. krvodajalske akcije in gasilska društva. Pred leti pa je bil pojem prostovoljstva vezan na aktivnost delovnih brigad. Tu gre predvsem

za to, da so v običajni rabi izrazi "prostovoljna krvodajalska akcija", "prostovoljno gasilsko društvo", "prostovoljna delovna brigada" ipd. Prostovoljstvo se pogosto enači tudi s humanitarnim delom, kot je delo za bolne, revne, ostarele, ljudi s posebnimi potrebami ipd. To je seveda pomemben del prostovoljstva, vendar pa je z vidika mladih treba poudariti predvsem dve vrsti prostovoljstva:

- ▶ aktivizem – vključuje aktivnosti, ki so usmerjene v "izboljšanje sveta" – boj za pravice, odzivanje na aktualno dogajanje, oblikovanje in posredovanje mnenj in stališč ipd., skratka udejanjanje aktivnega državljanstva ter
- ▶ delo v organiziranih skupinah mladih, kot so mladinske organizacije, društva, projektne skupine ipd., kjer potekajo aktivnosti, s katerimi mladi uresničujejo svoj skupen interes oz. poslanstvo. To se deloma lahko prekriva s pojmom aktivizma, le da gre v tem primeru za večjo usmerjenost v člane skupine in manj v zunanji svet.

Eno izmed pogostih stereotipnih pojmovanj prostovoljstva je tudi, da je edina pridobitev prostovoljca ob udejstvovanju njegovo osebno zadovoljstvo oziroma si prostovoljec ne bi smel želeti drugih koristi, zato se prostovoljstvo nujno povezuje z altruizmom. Le-ta je seveda pomemben vzvod za prostovoljsko delovanje, a je tako omejena predstava pogosto ovira za promocijo prostovoljstva med mladimi ter za njihovo prostovoljsko udejstvovanje, saj mladi ne poznajo spektra vseh možnosti za tako delovanje.

Še eno napačno razumevanje prostovoljstva, ki ga je treba omeniti, je, da opravljanje prostovoljskega dela ni povezano z nobenimi stroški. Izraz »prostovoljsko delo« pomeni, da tako delo ni plačano. Kljub temu pa od prostovoljcev ni etično pričakovati, da bodo sami plačevali stroške poti, materialov, komunikacij ipd., saj bi tako bilo prostovoljstvo mogoče le za tiste, ki bi si ga lahko »privoščili«. Še pomembnejši pa so stroški infrastrukture, administrativni stroški, stroški zaposlenih itd., ki jih je potrebno plačevati, če želimo zagotavljati stabilnost prostovoljske organizacije in kontinuiranost prostovoljskih aktivnosti.

Pomen

prostovoljstva

mladih (za državo/družbo/mlade)

Kot pravi Zakon o prostovoljstvu, prostovoljstvo krepi medsebojno solidarnost ljudi, spodbuja razvoj človeških zmožnosti in vseživljenjskega učenja, zagotavlja družbeno povezanost in sodelovanje pri reševanju problemov posameznika in družbe.

Pomen prostovoljstva za družbo

Prostovoljstvo je dejavnost, ki jo izvajamo za druge ali za splošno dobro in prispeva k razvoju družbeno koristnih vrednot posameznikov in s tem k blaginji države. Prostovoljsko delo mladih se v Evropski uniji pojmuje kot eden od temeljev učenja demokratičnih procesov, participacije, medgeneracijskega sodelovanja, odgovornega državljanstva in kot pomemben vir uspešnega prehoda mladih v odraslo dobo.

» Prostovoljstvo prispeva k večjemu vključevanju v skupnost, spodbuja socialno kohezijo in medgeneracijski dialog.

Mladi prostovoljci tvorijo most med formalnimi ustanovami za zagotavljanje socialnih, kulturnih, ekonomskih oziroma okoljevarstvenih dobrin ter posamezniki. Prav zato prostovoljstvo predstavlja protitež potrošništvu oziroma tekmovalnosti in je izraz posameznikove vključenosti v skupnost. Tako se posameznik zoperstavlja sodobnemu načinu življenja in trendu

naraščajočega individualizma ter pomaga graditi socialno mrežo za reševanje stisk, življenjskih problemov in razvijanje medsebojnega zaupanja. Prispeva k večjemu vključevanju v skupnost, spodbuja socialno kohezijo in medgeneracijski dialog. Civilna družba zato postaja, predvsem na področjih družbene solidarnosti ter sodelovanja, nosilec novih nalog, ki

sicer ne bi bile opravljene s strani države, lahko pa veliko prispevajo k razvoju kulture dialoga posamezne skupnosti.⁵

» Čedalje več ljudi, tudi mladih, vstopa v različne organizirane prostovoljske dejavnosti zato, ker v njih vidijo možnost za aktivno udejstvovanje v aktualnem družbenem dogajanju.

Čedalje več ljudi, tudi mladih, vstopa v različne organizirane prostovoljske dejavnosti zato, ker v njih vidijo možnost za aktivno udejstvovanja v aktualnem družbenem dogajanju. Z aktivnim državljanstvom posamezniki izkoristijo možnost za opozarjanje na probleme, osveščanje javnosti, izvajanje pritiskov na odločevalce ter ustvarjalce novih procesov, socialnih modelov preventive oziroma pomoči v okviru civilne družbe. Vseh teh aktivnosti država ter trg ne

moreta pokrivati, zavzet posameznik pa z aktivno vlogo oblikuje svojo osebno in kulturno identiteto.⁶

Pomen prostovoljstva za prostovoljce

Lahko rečemo, da je prostovoljstvo mladih most med zasebnim in javnim – poleg tega, da z njim pridobi družba kot celota, s prostovoljstvom pridobivajo tudi mladi sami na področju zasebnega. Prostovoljstvo mladim omogoča vsestransko osebno spoznavanje in dozorevanje, tako pa tudi dobro pripravo na življenje. S prostovoljskim opravljanjem odgovornih in kompleksnih del v korist skupnosti mladi namreč razvijajo svoje osebne potenciale, s priložnostnim in neformalnim učenjem pridobivajo socialne, organizacijske veščine in komunikacijske spretnosti, znanje ter izkušnje, ki jih lahko kasneje uporabijo na svoji poklicni poti in na drugih interesnih področjih. Postanejo bolj iznajdljivi, fleksibilni, samozavestni in bolje pripravljeni na osamosvajanje. S prostovoljskim delovanjem koristno preživljajo prosti čas, oblikujejo socialno mrežo, izboljšujejo samopodobo ter povečujejo občutek lastne koristnosti.

⁵ Hauptman, Gabrijela. 2011. Spodbujanje prostovoljnega dela v lokalnem okolju. Ljubljana: Zavod IRC. Dostopno na http://www.impletum.zavodirc.si/docs/Skriti_dokumenti/Spodbujanje_prostovoljnega_dela_v_lokalnem_okolju-Hauptman.pdf (22. 2. 2011).

⁶ Glej opombo 5.

» *Prostovoljsko delo predstavlja pomembno obliko vzgojnega dela z mladimi, da postanejo odgovorni, kritični, aktivni državljani ter se socializirajo tudi zunaj standardnih okvirjev. Prostovoljstvo mlade osveščao nepravilnostih in neenakostih v družbi ter jih uči socialnega aktivizma, vključevanja in solidarnosti.*

Prostovoljsko delo predstavlja pomembno obliko vzgojnega dela z mladimi, da postanejo odgovorni, kritični, aktivni državljani ter se socializirajo tudi zunaj standardnih okvirjev. Prostovoljstvo mlade osveščao nepravilnostih in neenakostih v družbi ter jih uči socialnega aktivizma, vključevanja in solidarnosti. Mladi ob prostovoljstvu razvijajo čut za potrebe drugih, odgovornost, strpnost, vztrajnost in potrpežljivost.

Motivi mladih za vključevanje v prostovoljsko delo so zelo različni in se razlikujejo od posameznika do posameznika. Mlad prostovoljec pridobi tudi veliko znanja, spretnosti in nenačrtovanih izkušenj, ki se jih še ne zaveda. Pri tem je zelo pomembna vloga mentorja, da mlademu prostovoljcu pomaga pri prepoznavanju in ubesedenju neformalno in nezavedno pridobljenih znanj, spretnosti in izkušenj.

Pomen prostovoljstva za mladinsko organiziranje

Spodbujanje učenja demokratičnih procesov med mladimi je le eden od razlogov, zakaj je prostovoljsko delo mladih pomembno za mladinsko organiziranje, mladinski sektor oz. mladinske organizacije. Mladinske

» *Prostovoljno sodelovanje v mladinski organizaciji tudi odpira aktualno družbeno tematiko ter spodbuja soustvarjanje družbenih in političnih procesov med mladimi, tj. aktivno državljanstvo.*

organizacije pri svojem delovanju zagotavljajo demokratične postopke. Svoje člane pa z informiranjem, izobraževanjem in drugimi aktivnostmi spodbujajo k aktivnemu vključevanju v te postopke, tako znotraj organizacije kakor v družbi nasploh. Prostovoljno sodelovanje v mladinski organizaciji tudi odpira aktualno družbeno tematiko ter spodbuja soustvarjanje družbenih in političnih procesov med mladimi, tj. aktivno državljanstvo. Mladi pa

lahko v mladinskih organizacijah na najbolj neposreden način pridobijo kompetence za aktivno in odgovorno državljanstvo, ki predstavljajo edinstveno učno polje za demokratične procese.

Prostovoljci v mladinskih organizacijah pripravljajo različna izobraževanja, mednarodne izmenjave, kulturne in družabne prireditve, kampanje itd. Zaposlenost v mladinskih organizacijah je zelo nizka. Večino dela opravijo prostovoljci, kar lahko vključuje tako preprosta opravila kot tudi strokovno dejavnost na različnih področjih, kot so vzgoja in izobraževanje, organizacija dogodkov, politična participacija ali mednarodna dejavnost. Brez prostovoljskega udejstvovanja torej tudi mladinskih organizacij ne bi bilo.

Ključne problematike prostovoljstva mladih v Sloveniji

Nizka informiranost mladih idr. ciljnih skupin o možnostih za prostovoljstvo in njegovem pomenu

Ena od osnovnih ovir pri prostovoljstvu mladih je neinformiranost mladih o možnostih prostovoljskega udejstvovanja. Z ustreznimi informacijami bi lažje uresničevali svoje zunajšolske interese in svoje potenciale. Prave informacije bi mlade veliko lažje dosegle ob dobrem sodelovanju med mladinskimi in drugimi nevladnimi organizacijami ter formalnimi izobraževalnimi institucijami, saj te dosegajo največjo populacijo mladih.

» Prostovoljsko delo je premalo cenjeno, a je tudi veliko mladih, ki bi se radi tako udejstvovali, pa ne vedo, kako. Zato je promocija prostovoljstva nujno potrebna.

Prostovoljsko delo je premalo cenjeno, a je tudi veliko mladih, ki bi se radi tako udejstvovali, pa ne vedo, kako. Zato je promocija prostovoljstva (in njegovega vzgleda) nujno potrebna. Ljudje premalo poznajo prostovoljstvo, kakšne pozitivne rezultate prinaša, kako se mladi lahko vključujejo v različne dejavnosti ipd.

(Ne)informiranost o pomenu prostovoljstva za mlade in vso družbo pa lahko predstavlja težavo pri drugih ciljnih skupinah, kot so pedagoški delavci, starši in odločevalci.

Nizka prepoznavnost prostovoljstva mladih

Kot je bilo omenjeno že v uvodnem poglavju, je prostovoljstvo mladih pogosto neprepoznavno kot prostovoljstvo, zato ker ga ne poimenujemo s to besedo in ga napačno razumemo. Tako se starši, odločevalci in mladi prostovoljci pogosto ne zavedajo vrednosti in kompetenc, ki jih s prosto-

voljskim delom pridobijo. Celo mladinske organizacije velikokrat ne prepoznajo pomena svojih dejavnosti. Še enkrat je treba poudariti, da sta aktivizem in prostovoljstvo v organiziranih skupinah pomemben del prostovoljstva mladih in mladinskih organizacij.

Nep priznavanje prostovoljstva kot komplementarne učne izkušnje v okviru programov formalnih izobraževalnih institucij

Prostovoljsko udejstvovanje je v šolske programe vključeno v različni meri, kar je odvisno predvsem od pedagoških delavcev na šolah oz. od politike šole. Mladi si med šolanjem nabirajo znanje, ki ga lahko v prostem času dopolnjujejo in nadgrajujejo še s prostovoljskim udejstvovanjem. To mladim prinaša predvsem praktična znanja in izkušnje (učenje ob delu).

» *Nep priznavanje neformalnega izobraževanja onemogoča dopolnjevanje formalnih izobraževalnih procesov s pomembno učno komponento in znižuje zaposljivost mladih.*

Pri prostovoljstvu mladih v okviru šolskih programov pa mladim nekatere ovire tako udejstvovanje onemogočajo in delujejo nespodbudno na sam razvoj prostovoljstva mladih. Učni načrti (v primarnem, sekundarnem in terciarnem izobraževanju) niso oblikovani tako, da bi nekaj časa namenili tudi spodbujanju prostovoljskega dela (npr. spodbujali mlade k prostovoljskemu delovanju v različnih organizacijah v družbeno

koristnih akcijah). Tako bi učencem omogočili prvi stik s prostovoljskimi organizacijami. Ker pa slednjega primanjkuje, so formalne izobraževalne institucije »revnejše« za pomemben vidik izobraževanja, na drugi strani pa veliko izgubijo tudi nosilci neformalnega izobraževanja.

Nepovezovanje obeh stebrov izobraževanja tako povzroča velike izgube, zaradi katerih trpijo zlasti mladi. Nep priznavanje neformalnega izobraževanja (kot del učnih vsebin, opravljen del praktičnega izobraževanja, obvezne izbirne vsebine ipd.) onemogoča dopolnjevanje formalnih izobraževalnih procesov s pomembno učno komponento, obenem pa znižuje zaposljivost mladih, kar je v nasprotju s ciljem izobraževanja, ki mlade pripravlja za vstop na trg dela.

Glavni vzrok za nepriznavanja neformalnega izobraževanja v okviru mladinskih organizacij je nepoznavanje mladinskega dela oz. dela mladinskih organizacij s strani odločevalcev, pedagoških delavcev in vodstvenih delavcev v izobraževalnih institucijah.

Nepriznavanje prostovoljskega dela kot delovne izkušnje

» *Mladi si v času šolanja pogosto nabirajo neformalne delovne izkušnje, in sicer s prostovoljskim in študentskim delom. Ob neformalnih delovnih izkušnjah pa pridobijo različne kompetence, ki prispevajo k njihovemu osebnemu razvoju, družbeni odgovornosti ter aktivnemu državljanstvu in imajo velik vpliv na razvoj delovnih sposobnosti in navad.*

Mladi si v času šolanja pogosto nabirajo delovne izkušnje s prostovoljskim in študentskim delom. S strani delodajalcev so take izkušnje le redko priznane, čeprav so pravzaprav edine, ki jih mladi ob vključenosti v formalni izobraževalni proces lahko pridobijo. Zato so po strokovni in vsebinski plati lahko enakovredne formalnim delovnim izkušnjam. Ob neformalnih delovnih izkušnjah si mladi pridobijo različne kompetence, ki prispevajo k njihovemu osebnemu razvoju, družbeni odgovornosti ter aktivnemu državljanstvu in imajo velik vpliv na razvoj delovnih sposobnosti in navad mladih. Zato so neformalne delovne izkušnje zelo pomembne za trg delovne sile, ker pa jih sistem le redko priznava, je njihova vloga pri zaposlovanju mladih odvisna od

presoje delodajalcev. Mladi se tako soočajo z velikimi težavami ob vstopu na trg dela, kjer se od njih v veliki večini primerov zahtevajo formalne delovne izkušnje, ki pa jih niso imeli možnost pridobiti. Zato so kljub morebitni usposobljenosti za delovno mesto pri zaposlovanju lahko diskriminirani.

Udeležencem, zlasti mladim, ki so aktivni pri prostovoljskem delu, to ne prinaša uradnih potrdil ali višanja stopnje izobrazbe. Formalni certifikati pa so v slovenski družbi še posebno cenjeni. Ne moremo trditi, da vsaka vključenost v mladinsko delo mladim omogoča razvoj takih kompetenc, ki jih delodajalci iščejo in cenijo. Zagotovo pa so mladinske organizacije

prostor, kjer lahko mladi razvijejo kompetence do stopnje, da so dovolj fleksibilne in prenosljive na vsa področja delovanja mladega človeka.

Prenizka učinkovitost beleženja prostovoljskega dela

» Za mlade je zelo pomembno, da se neformalna znanja in spretnosti, ki jih pridobijo z mladinskim delom, ustrezno beležijo. Orodja za beleženje omenjenih znanj obstajajo, pomembno pa je, da jih priznavajo tudi državne oblasti, formalne izobraževalne institucije, delodajalci.

Za mlade je zelo pomembno, da se neformalna znanja in spretnosti, ki jih pridobijo z mladinskim delom (prostovoljsko ali študentsko delo), ustrezno beležijo. Za beleženje so že na voljo učinkovita orodja (npr. Europass – Europass življenjepis, Europass jezikovna izkaznica, Europass mobilnost, Europass priloga k diplomi, Europass priloga k spričevalu; Youthpass; Nefiks; e-Nefiks). Sistem beleženja prostovoljskega dela je bil uveden tudi z Zakonom o prostovoljstvu, ki pa je začel veljati šele v letu 2011, omejen je na določen spekter organizacij in postavlja obsežne birokratske zahteve, zato je njegova učinkovitost vprašljiva. Orodja za beleženje torej so,

pomembno pa je, da jih priznavajo tudi državne oblasti, formalne izobraževalne institucije, delodajalci in drugi pomembni akterji oz. da se po vzoru omenjenih orodij razvije sistem beleženja delovnih izkušenj, pridobljenih s prostovoljskim delom, s katerim bo delodajalcem mogoče jasno dokazovati neformalno pridobljeno znanje in izkušnje. Organizacije, ki delajo z mladimi prostovoljci, pa morajo le-te seznaniti z možnostjo, da lahko po Zakonu o prostovoljstvu dobijo potrdilo o morebitnih spretnostih in znanju, ki so jih pridobili na usposabljanju za prostovoljsko delo, s prostovoljskim delom ali z mentorstvom.

Nedosledno vrednotenje prostovoljskega dela kot finančnega vložka na razpisih za sofinanciranje in prešibka finančna podpora prostovoljstvu mladim

Nep priznavanje prostovoljstva se kaže tudi s pomanjkanjem njegovega financiranja. Na področju vključevanja v prostovoljsko delo je v Sloveniji v

» Nepriznavanje prostovoljstva se kaže tudi s pomanjkanjem njegovega financiranja. S sprejemom Zakona o prostovoljstvu se je nekoliko razširila možnost ovrednotenja prostovoljskega dela kot finančnega vložka vlagatelja na razpisih državnih institucij; še vedno pa te možnosti ne upoštevajo vsi razpisovalci, čeprav je to nujno povesod, kjer se od prijaviteljev pričakuje lastni finančni vložek.

zadnjih letih zaznati precej sprememb. Povečujejo se delež t. i. kratkoročnega oziroma projektne prostovoljstva, delež starejših prostovoljcev in število prostovoljcev, ki sodelujejo pri izvajanju visokostrokovnih nalog, ki lahko pomenijo tudi dopolnitev izvajanja javnih storitev. Omenjene spremembe od prostovoljskih organizacij zahtevajo več menedžerskih znanj za pridobivanje in motiviranje prostovoljcev ter delo z njimi in večje število mentorjev, ki bi prostovoljce usposobili za izvajanje prostovoljskih aktivnosti. Povečujejo se tudi administrativne zahteve pri poslovanju prostovoljskih organizacij in pojavlja nestabilnost finančnih virov za njihovo delovanje.

Organizacije, ki prostovoljsko delo izvajajo, in še zlasti mladinske organizacije so tako v veliki meri odvisne od financiranja iz

razpisov javnih institucij. Razpisi večinoma sofinancirajo projekte in le redko redne dejavnosti. Tako je izvajanje prostovoljskega dela v organizacijah pogosto odvisno od usmeritev in prioritet, ki jih določajo razpisovalci, kar zahteva prilagajanje vsebin prostovoljskega dela, organizacijam krati avtonomijo, onemogoča nemoteno in kontinuirano vključevanje prostovoljcev ter tako zmanjšuje kakovost prostovoljstva v organizaciji.

S sprejemom Zakona o prostovoljstvu leta 2011 se je nekoliko razširila možnost ovrednotenja prostovoljskega dela kot finančnega vložka vlagatelja na razpisih državnih institucij; še vedno pa te možnosti ne upoštevajo vsi razpisovalci, čeprav je to nujno povesod, kjer se od prijaviteljev pričakuje lastni finančni vložek.

Izključevanje nekaterih oblik dela in organizacij oz. institucij iz sistema organiziranega prostovoljskega dela v Zakonu o prostovoljstvu

» *Zakon o prostovoljstvu po nepotrebem izloča nekatere oblike dela iz koncepta prostovoljskega dela oz. nekatere institucije iz sistema organiziranega prostovoljskega dela. Posledično to pomeni, da nekateri prostovoljci nimajo v zakonu zapisanih pravic, nimajo pravice do beleženja prostovoljskega dela, etična načela za njih ne veljajo itd.*

Zakon o prostovoljstvu po nepotrebem izloča nekatere oblike dela iz koncepta prostovoljskega dela oziroma nekatere institucije iz sistema organiziranega prostovoljskega dela. Ker Zakon o prostovoljstvu uvaja koncept in sistem beleženja "nove" oblike dela, ki bi se lahko uporabljala in upoštevala na različnih področjih, npr. pri priznavanju delovnih izkušenj, pri opravljanju obveznosti dijakov ali študentov (npr. obvezne izbirne vsebine) ipd. je treba ohraniti možnost, da prostovoljci opravljajo najrazličnejša dela v čim širšem spektru institucij.

Sporno je predvsem določilo, ki priznava organizirano prostovoljstvo samo tistim organizacijam, ki so vpisane v razvid prostovoljskih organizacij. Po tem zakonu

pa prostovoljske organizacije ne morejo biti osebe javnega prava, politične stranke, sindikalne organizacije, združenja delodajalcev, poklicna in strokovna združenja, registrirane cerkve in druge verske skupnosti. To je morda do neke mere smiselno, žal pa se na pojem prostovoljske organizacije veže skoraj vsa vsebina zakona, kar posledično pomeni, da za prostovoljstvo v navedenih oblikah organizacij in v vseh tistih organizacijah, ki se ne vpišejo v razvid, zakon ne velja. Tamkajšnji prostovoljci tako nimajo v zakonu zapisanih pravic, nimajo pravice do beleženja prostovoljskega dela, etična načela za njih ne veljajo itd.

Etična načela in pravice mladih prostovoljcev

Tudi pri prostovoljskih dejavnostih lahko prihaja do pojavov, kot je izgorevanje, preobremenjenost, finančne obremenitve ipd. Organizacije, ki izvajajo prostovoljske dejavnosti, se morajo zavedati, koliko obveznosti

lahko naložijo posameznemu prostovoljcu, ter upoštevati njegove potrebe, želje in pravice. Od prostovoljcev ne smejo pričakovati, da bo sam kril stroške, ki nastanejo ob prostovoljskem delu. Etična načela prostovoljstva, pravice prostovoljcev in prostovoljskih organizacij lahko najdemo v številnih kodeksih o prostovoljstvu; dobro jih povzema tudi Zakon o prostovoljstvu, ki pa zares velja le za omejen krog organizacij.

Priporočila

Ugled in pomen prostovoljskega dela lahko dosežeta primeren nivo, če bomo sistemsko zagotovili priznavanje takega dela s strani odločevalcev in stroke ter omogočili redno financiranje prostovoljskih aktivnosti. Še posebej pomembno je priznati mladinski sektor kot prostor za kakovostno prostovoljsko delo, v katerem se mladi lahko razvijajo in pridobivajo kompetence za nadaljnje življenje in delo. Zato je treba prostovoljstvo mladih še posebej negovati, širiti in izboljševati njegovo kakovost. V Mladinskem svetu Slovenije si zato prizadevamo za implementacijo ukrepov s strani države, lokalnih skupnosti, mladinskih idr. nevladnih organizacij, izobraževalnih institucij in delodajalcev, ki lahko najbolj vplivajo na spremembe na področju prostovoljstva.

» Z večjo finančno podporo lahko organizacije, ki vključujejo prostovoljstvo mladih, zagotavljajo izvajanje različnih vsebin in znanja ter mlade tako opremijo s posebnimi kompetencami na posameznih strokovnih področjih in za odgovorno ter uspešno samostojno življenje.

1| Državne organe in organe lokalnih skupnosti pozivamo k povečanju finančne podpore za redno delovanje organizacij, ki v svoje dejavnosti vključujejo prostovoljstvo mladih, zlasti mladinskih organizacij, saj bodo le tako lahko uspešno in kakovostno delovale, dosegale prepoznavnost v družbi, še posebej med formalnimi izobraževalnimi ustanovami in delodajalci. Z večjo finančno podporo bodo te organizacije zagotavljale izvajanje različnih vsebin in znanja ter mlade tako opremile s pomembnimi kompetencami na posameznih strokovnih področjih in za odgovorno ter uspešno samostojno življenje.

2| Državne organe in organe lokalnih skupnosti pozivamo k promociji, informiranju in krepitevi zavesti o prostovoljstvu mladih, predvsem z

zagotavljanjem ustrezne finančne, infrastrukturne in strokovne podpore mladinskim organizacijam idr. mladinskih strukturam. Promocijo prostovoljstva mladih je treba usmeriti v različne ciljne skupine, ki imajo največ stikov z mladimi in lahko vplivajo na njihove odločitve – v starše, pedagoške delavce in odločevalce.

» V razpisih namenjenih financiranju mladinskih in drugih nepridobitnih organizacij mora biti prostovoljsko delo upoštevano kot lastni finančni vložek organizacij.

3| Državne organe in organe lokalnih skupnosti pozivamo, da v svojih razpisih, namenjenih financiranju mladinskih in drugih nepridobitnih organizacij, dosledno upoštevajo **prostovoljsko delo kot lastni finančni vložek organizacij,** tako kot jih obvezuje Zakon o prostovoljstvu. V naših razmerah je namreč težko zagotoviti sofinanciranje projektov, saj okolje ni naklonjeno finančnim sponzorstvom ipd. mehanizmom, prostovoljsko delo pa je vložek, ki ga organizacije lahko zagotovijo.

4| Ministrstvo, pristojno za urejanje področja prostovoljstva, pozivamo, da Zakon o prostovoljstvu spremeni tako, da odpravi omejena pojmovanja prostovoljskega dela in prostovoljske organizacije oz. organiziranega prostovoljstva. Zato naj imajo po Zakonu o prostovoljstvu vse nepridobitne organizacije oz. institucije možnost, da se vključijo v organizirano prostovoljstvo. Iz omenjenega zakona naj se izbríše določilo, da prostovoljsko delo ni delo, namenjeno zadovoljevanju le osebnih interesov članov v članski organizaciji, saj je meja med osebnim interesom in družbeno koristnostjo težko določiti.

» Prostovoljsko udejstvovanje v mladinskih organizacijah in prostovoljstvo v drugih nevladnih organizacijah bi se morala priznati kot del opravljenih obveznosti v šolskih in študijskih programih.

5| Ministrstvo, pristojno za področje izobraževanja, pozivamo, naj zagotovi, da se prostovoljsko udejstvovanje v mla-

dinskih organizacijah in prostovoljstvo v drugih nevladnih organizacijah **priznata kot del opravljenih obveznosti v šolskih in študijskih programih**, redno sodelovanje z organizacijami v mladinskem sektorju pa naj postane del obveznosti vsake šole, saj bo tako omogočen lažji prvi stik med učenci in organizacijami, ki vključujejo mlade.

» *Formalne izobraževalne institucije bi morale v okviru svojih programov zagotavljati informiranost osnovnošolcev, dijakov in študentov o možnostih udejstvovanja v mladinskih organizacijah idr. prostovoljskih dejavnostih v svojem lokalnem okolju.*

6| Formalne izobraževalne ustanove pozivamo, da v okviru svojih programov **zagotavljajo informiranost osnovnošolcev, dijakov in študentov o možnostih udejstvovanja v mladinskih organizacijah idr. prostovoljskih dejavnostih** v svojem lokalnem okolju ter tovrstne izkušnje priznavajo kot del opravljenih obveznosti v okviru svojih programov; pri tem pa naj se povežejo s tovrstnimi organizacijami v svojem okolju. Mlade je treba kontinuirano in v skladu z njihovo starostjo seznanjati z možnostmi in oblikami prostovoljstva; od prostovoljskih služb, prostovoljstva v mladinskih organizacijah, v drugih nevladnih organizacijah ipd. Take vsebine je treba

uvrstiti tudi v program predmeta, ki vključuje državljansko vzgojo. V ta namen naj se poskrbi za ustrezno izobraževanje pedagoških delavcev, ki te procese vodijo, oziroma zagotovi sodelovanje z zunanjimi poznavalci, kjer je to potrebno.

7| Ministrstvo, pristojno za visoko šolstvo, pozivamo, da v sodelovanju z univerzami oz. fakultetami zagotovi nadzor nad prepoznavanjem in priznavanjem prostovoljskega dela na fakultetah. Fakultete naj sistemsko spodbuja, da bodo **študente informirale o možnostih prostovoljskega dela in tako pridobljeno znanje** tudi priznavale v okviru svojih programov. Prav tako naj poveča financiranje fakultet, ki bodo to počele. V pravilnike o napredovanju v višji letnik na fakultetah

pa naj se kot olajševalne okoliščine poleg dela v študentskih organizacijah zapišejo tudi druge oblike prostovoljskega mladinskega dela.

- 8 | Ministrstvo, pristojno za področje financ**, pozivamo, da vložek pravnih oseb (sponzorstva in donacije) v mladinsko prostovoljsko delo in organizacije v javnem interesu na področju mladine obravnava enakovredno z ostalimi (npr. humanitarnimi, vzgojno-izobraževalnimi ipd.) področji oziroma organizacijami.

» Delodajalci bi morali priznati prostovoljsko delo kot delovno izkušnjo, primerljivo z drugimi oblikami dela.

- 9 | Delodajalce** pozivamo, da **priznavajo prostovoljsko delo kot delovno izkušnjo**, ki je primerljiva z drugimi oblikami dela.

- 10 | Mladinske organizacije idr. organizacije v mladinskem sektorju** pozivamo, da **udejstvovanje v mladinskem sektorju prepoznajo kot prostovolj-**

stvo oz. prostovoljsko delo in poskrbijo, da se bodo njihovi prostovoljci zavedali pomena in vrednosti svojega udejstvovanja, tako za njih same kot tudi za širšo družbo. V ta namen naj **vodijo evidenco prostovoljstva ter izdajajo potrdila o opravljanju prostovoljskega dela**, kot to predvideva Zakon o prostovoljstvu, če je le mogoče in če se prostovoljci s tem strinjajo. Vsem prostovoljcem naj organizacije predstavijo prednosti in slabosti takega beleženja, kakor jih same vidijo.

» Mladinske organizacije si moramo aktivno prizadevati za zagotavljanje visoke kakovosti neformalnega izobraževanja in usposabljanja za svoje prostovoljce.

- 11 | Mladinske organizacije** si moramo aktivno prizadevati za **zagotavljanje visoke kakovosti neformalnega izobraževanja in usposabljanja za svoje prostovoljce**. Vzpostaviti je treba sistem enotnih standardov kakovosti ter beleženja in priznavanja neformalno pridobljenih znanj in kompetenc, na podlagi katerega bi delovali vsi akterji v mladinskem sektorju.

12 | Mladinske organizacije idr. organizacije v mladinskem sektorju pozivamo k zagotavljanju **kakovosti prostovoljskega dela** v svojih vrstah ter k omogočanju napredovanja, izobraževanja in novih izzivov za svoje pripadnike ter k **spodbujanju prenosa izkušenj** z izkušenejših na novejši člane. Tako je mogoče dvigniti ugled prostovoljstva in mladinskega dela ter doseči naklonjenost priznavanju s prostovoljskim delom pridobljenih delovnih izkušenj, kar lahko v prihodnosti pomembno izboljša kakovost izobraževanja mladih ter posledično tudi njihov položaj na trgu dela.

» *Za izboljšanje kakovosti neformalnega izobraževanja v mladinskem delu morajo mladinske organizacije v večji meri spodbujati mednarodno prostovoljstvo, ki je zelo pomembno za razvoj mladinskega oz. nevladnega sektorja.*

13 | Za izboljšanje kakovosti neformalnega izobraževanja v mladinskem delu moramo **mladinske organizacije** v večji meri **spodbujati mednarodno prostovoljstvo**, ki je zelo pomembno za razvoj mladinskega oz. nevladnega sektorja tako pri nas kot v tujini. V programih mednarodnega prostovoljstva imamo še mnogo neizkoriščenih možnosti, s katerimi bi lahko zagotovili visoko dodano vrednost neformalnemu izobraževanju, ki ga izvajamo.

14 | Mladinske organizacije idr. organizacije v mladinskem sektorju si moramo prizadevati za preprečevanje izgorevanja mladih prostovoljcev, jim zagotavljati povračila stroškov, ki jih imajo s prostovoljskim udejstvovanjem, in **upoštevati etična načela v prostovoljstvu ter pravice prostovoljcev**, kot jih opredeljujejo mednarodni dokumenti ter Zakon o prostovoljstvu.

Zaključek

Celostna ureditev politike prostovoljstva mladih v Sloveniji je nujno potreben korak k aktivni participaciji mladih v družbi; razvoju družbe, solidarnosti ter demokracije. Mladi so pogosto najbolj prezrt del družbe, za katerega po mnenju mnogih ni treba uvajati posebnih ukrepov. Tako razmišljanje pa zaradi pomembnosti življenjskih prehodov, ki jih posameznik opravi ravno v obdobju mladosti, vsekakor ni pravilno. Če si torej želimo zdravo, skladno in povezano družbo, ki bo nudila perspektivno prihodnost in v kateri bodo ljudje z veseljem ter produktivno živeli, moramo ustrezno poskrbeti prav za mlade.

V Mladinskem svetu Slovenije si pri tem prizadevamo za sodelovanje vseh družbenih akterjev, ki lahko kakorkoli prispevajo k izboljšanju obstoječih okoliščin in pogojev. Prizadevamo si za razvoj dolgoročne, koherentne politike, ki bo ustrezala potrebam mladih in jim omogočila uspešno osamosvajanje. Tako lahko namreč pomembno vplivamo na kakovost življenja v Sloveniji in prihodnost naše družbe.

PROSTVOLJSTVO MLADIH

Programski dokument Mladinskega sveta Slovenije